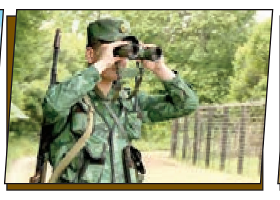

Vətən deyəndə...

Cəsur tankçı və kəşfiyyatçı

Birinci Qarabağ müharibəsi şəhidi Baloğlan Süleymanovun qəhrəmanlıq gündəliyi

Zaman 1992-ci il avqustun 22-si, məkan Zəngilan rayonunun Rəzdərə kəndi idi...
Həmin gün səhərdən kəndi bürümüş ölüm sükutunu küçələrdə oynayan uşaqların səs-küyü arabir dəlib keçmiş, Rəzdərənin ötən qayğısız günlərini xatırlatmış, kədər, təlaş, təhlükə hissi içərisində olan sakinlərin ani də olsa üzlərinə təbəssüm qondurmuşdu...
Lakin qarşı tərəfdəki yüksəkliklərdən kəndə dolu kimi qəfil yağan top, tank mərmiləri bu kövrək təbəssümü də onların əlindən birdəfəlik alıb aparmışdı...
Süleymanovlar ailəsinin ürəyinə çəkilən bala dağının yanğısı isə onilliklər boyu davam edərək, bu günün özünə qədər də səngimək bilməmişdi...
O məşum tarixdə tankdan açılan mərminin qurbanına çevrilən 9 yaşlı övladının cansız bədəni qarşısında diz çöküb hönkürən Baloğlan adlı gənc ata "ölsəm də, qoymaram Sadiq uyuyan torpağa düşmənin murdar ayağı dəysin" - deyə qisas andı içmişdi...
Bu, o Baloğlan Süleymanov idi ki, Birinci Qarabağ müharibəsində tank və kəşfiyyat komandiri kimi erməni faşistlərinə qan uddurmuş, oğlunun qisasını almışdı. Son nəfəsinə qədər torpaqlarımızı qəhrəmanlıqla müdafiə edən Baloğlan Süleymanov elə canından çox sevdiyi Vətənin qoynunda da şəhadət zirvəsinə ucalmışdı...

9 yaşlı şəhid oğlunun qisasını aldı, amma...

Müstəqilliyini yenicə qazanmış Azərbaycanın ən ağrılı-acılı dövründə - işğalla üzləşdiyi, Milli Ordusunun hələ tam formalaşmadığı, daxili parçalanma ilə qarşı-qarşıya olduğu Birinci Qarabağ müharibəsi zamanı minlərlə azərbaycanlı vətənpərvər oğul və qızlarımız kimi ilk gündən savaşa atılan Baloğlan Süleymanov hələ 1980-ci illərin sonlarından, Xankəndidə hadisələrin qızışdığı zamandan torpaqlarımızın müdafiəsinə qalxmışdı: "Baloğlan çox vətənpərvər idi. Eşidəndə ki, Milli Ordu yaranır, dərhal müraciət edib onun sıralarına yazıldı. Elə olurdu günlərlə evə gəlmirdi, çox nigaran qalırdıq, sonra öyrənirdik ki, demə, kəşfiyyata gedib. Ermənilərə o qədər zərbə vururdu ki, hətta o zaman Baloğlanın başına pul da qoymuşdular. Sadiq şəhid olan gündən isə Baloğlan həm də oğlunun qisasını almaq üçün yaşayırdı. O, dediyini etdi, Sadiqin qisasını aldı da... amma özü də bu uğurda gənc yaşında qəhrəmancasına şəhid oldu..."

Birqərinəlik zamanın o üzündə baş verən hadisələri indiki kimi xatırlayan və o ağrı-acıları yenidən yaşayan şəhid anası, şəhid həyat yoldaşı Adikə Süleymanova ilə "Vətən oldu oğullar!" rubrikasında cəsur tankçı və kəşfiyyatçı Baloğlan Süleymanovun başdan-başa igidliklə dolu döyüş gündəliyinə nəzər saldıq. Vətənpərvər Azərbaycan oğlunun illər sonra belə unudulmayan şücaətlərindən danışdıq, qəhrəman şəhidimizi minnətdarlıqla bir daha andıq.

1960-cı il avqustun 5-də Zəngilan rayonunun Keçikli kəndində anadan olan Baloğlan Süleymanov 1975-ci ildə səkkizillik məktəbi bitirib, sənədlərini rayondakı 144 nömrəli texniki peşə məktəbinə verib. Traktorçu-maşinist diplomunu aldıqdan sonra "1 May" kolxozunda traktorçu-mühəndis, rayon rabitə qovşağında mexanik işləyib.

Baloğlan Sülyemanov 1991-ci ildə könüllü olaraq Milli Orduya yazılıb. Zəngilan rayon ərazi özünümüdafiə taborunun - 806 saylı hərbi hissəndə əvvəlcə tank komandiri, sonra isə kəşfiyyat qrupunun bölük komandiri vəzifəsini icra edib.

1993-cü il oktyabrın 25-də Cəbrayıl rayonunun Dərzili kəndində qəhrəmancasına şəhid olub. Tərtər rayonunun Köçərli kəndində dəfn olunub.

Prezident Heydər Əliyevin 16 sentyabr 1994-cü il tarixli fərmanı ilə Azərbaycan Respublikasının torpaqlarının erməni işğalçılarından müdafiə edilməsində göstərdiyi xüsusi xidmətlərə, şəxsi igidlik və şücaətlərə görə baş gizir Baloğlan Süleyman oğlu Süleymanov ölümündən sonra "Azərbaycan Bayrağı" ordeni ilə təltif edilib.

Alovlar içində

1979-cu ilin qızmar bir yay günündə Tərtər rayonundan Zəngilanın Rəzdərə kəndinə gəlin köçən Adikə ilə Baloğlan Süleymanovlara üç gün çal-çağırlı toy edilir. Həyat yolunda qoşa addımlamağa başlayan gənclərin Cəsarət, Sadiq və Aidə adlı üç övladları olur. Baloğlan atasıgillə bir neçə il yaşadıqdan sonra kəndin təzə məhəlləsində özünə hər cür şəraiti olan ev tikərək ailəsini ora köçürüb, övladlarını böyütməyə başlayır... Qarşıda onları bir-birindən müdhiş hadisələrin gözlədiyindən xəbərsiz...

Adikə Süleymanova deyir:

- 1988-ci il fevralın 13-də Xankəndi-Qafan avtobusu ilə Baloğlanla birlikdə Yevlaxa qohum yasına gedirdik, amma avtobusda bizdən başqa heç kimin olmadığını görüb çox təəccübləndik. Cəbrayıldan kəsə yolla keçib Xocavəndə gəldik və buranın avtovağzalında da xeyli kişinin bir yerə yığışıb nə isə qızğın müzakirələr etdiyini gördük. Yenə də heç nə başa düşmədik. Ağdamın Muradbəyli kəndindəki dayanacaqda düşüb piyada Ağdam Avtovağzalına getdik. Ağdam Rayon İcra Hakimiyyətinin qarşısında xeyli uşaq, qadın, yaşlı olduğunu gördük. Fevral ayı olsa da, onların hamısı nazik paltarda, başıaçıq, ayaqyalın idilər. Yaxınlaşıb soruşduqda dedilər ki, gecə Xankəndidə ermənilər aptekin müdiri Həsən adlı kişinin başını kəsiblər, oradakı universitetin direktorunu öldürüblər. Buna görə də kişilər özləri Xankəndidə qalıb, uşaqları, qadınları, qocaları çıxarıb Ağdama yollayıblar. Yollar bağlandığı üçün yalnız bir gündən sonra birtəhər kəndə qayıda bildik. Baloğlan şahidi olduqlarımızı kənd camaatına danışsa da, əvvəlcə heç kim buna inanmaq istəmədi... Ancaq o dayanmadı, kənddə qardaşlarını və dost-tanışı başına yığıb, - ermənilərin yaxın kəndlərindən meşəiçi bizə yollar gəlirdi, - həmin yollarda post qurdu, gecədən səhərə qədər növbə çəkməyə başladılar. Silahsız da olsalar, bir müddət kəndə nəzarət etdilər. Hadisələr isə səngimək əvəzinə getdikcə alovlanırdı...

Milli Ordu yaradılanda Baloğlan onun sıralarına yazıldı. Sovet ordusunun Zəngilanda olan hərbi hissəsində qəsdən yararsız hala salınmış zirehli texnikaların hamısını Baloğlan bir-bir düzəldib işlək vəziyyətə gətirdi. O, traktorçu olduğu üçün bacarırdı.

Baloğlan həm də kəşfiyyata gedirdi. Artıq ermənilər də onun kimliyini bilirdi deyə başına pul da qoymuşdular.

Ailə tablolarına qan çiləndi

Adikə xanım danışır ki, görünür, elə o vaxt ermənilərə Baloğlan Süleymanovun yaşadığı küçəni, evi nişan verdikləri üçün, 1992-ci il avqustun 22-də düşmən əsasən kəndin bu hissəsini bombardman etmişdi.

- Həmin gün Rəzdərə ilə üzbəüz olan erməni kəndləri tərəfindən bizi top, tank atəşinə tutdular. Elə bil göydən mərmi yağışı yağırdı. Hərə bir yana qaçıb gizlənməyə çalışırdı. Həmin vaxt Sadiq küçədə əmisi uşaqları ilə oynayırdı, üzüyuxarı qaçanda tankdan açılan mərmi üstünə düşür... Nə yaşamışdı bu dünyada balam, cəmi 9 yaşı vardı... Onun param-parça olmuş meyitini görəndə dünya başıma fırlandı, az qaldım havalanam...

Həmin gün yuxarı mövqelərdə postda olduğu üçün Sadiqin şəhidliyindən atasının xəbəri yox idi. O zaman camaat dedi ki, gəlin uşağı dəfn edək, amma qoymadım, dedim "Baloğlan gəlib görsün sonra". Qonşu uşaqlar gedib başqa bir bəhanə ilə onu evə gətirmişdilər. Atası gəlib qapımıza yığılan adamları, cənazəni görəndə tək bircə

kəlmə soruşdu ki, "tez deyin, bu kimin cənazəsidir?" "Sadiq" cavabını alanda əli ilə ürəyini tutdu, dedi ki, daha heç kim mənə heç nə deməsin... Ata-anası nə qədər yalvardı ki, heç olmazsa dəfnə qədər gözlə, o qulaq asmadı, başını götürüb harasa getdi...

Bir də axşam saatlarında qardaşı Elman, dostu və özünün tabeliyindəki iki əsgəri ilə kəndə gəlib silahlanıb yenidən getdilər və düz üç gün biz onlardan xəbər ala bilmədik.

Bütün rayon ayağa qalxmışdı ki, Baloğlangil yoxa çıxdılar, bəlkə başlarına bir iş gəlib? Qaynatam Süleyman o vaxt qurban demişdi ki, nəvəm Sadiqi şəhid vermişəm, iki oğlumun da şəhid olmasına dözə bilmərəm...

Demə hələ Sadiqin dəfnini gözləmədən ilk dəfə getdiklərində Baloğlangil ermənilərin yaşadığı Hənd qəsəbəsinə hücuma keçiblərmiş. Tankla bu qəsəbəni bir müddət atəşə tutandan sonra geri qayıdıblar. Baloğlan deyib ki, Sadiqin qisasını almasam, onun qəbrinin üstünə getməyəcəm. Buna görə yenidən silahlanıb ermənilərdən intiqam almağa yollanırlar.

Onlar avqustun 22-dən 23-nə keçən gecədən səhərə kimi Sadiqi öldürən tankı axtarıblar, amma tapmayıblar. "Qızlar ağacı" adlanan yüksəklikdə özlərinə mövqe seçərək gözləməyə başlayıblar, səhər saat 6-da görüblər ki, içərisində 4 erməni hərbçisi olan bir "Niva" onlara tərəf gəlir. Qranatatanla "Niva"nı vurub, onların hamısını öldürüblər. Sonra isə Kollu kəndi ilə üzbəüz yerləşən erməni postunun arxasına keçiblər. Onlar burada 25 erməni öldürüblər və bundan sonra kəndə qayıdıblar.

Baloğlan yalnız bundan sonra onlarla birlikdə Sadiqin qəbrinin üstünə getmişdi...

Kollu kəndi ilə üzbəüz yerləşən erməni postunu məhv edəndən sonra Baloğlanı kəşfiyyat bölüyünün komandiri təyin etmişdilər. Qaynım Elman da həmin vaxt kəşfiyyat bölüyündə xidmət edirdi. Bölükdə hamısını bir-bir Baloğlanın seçib götürdüyü 100-ə yaxın əsgər var idi. 1993-cü ilin aprel ayında həmin bölüklə Şıxavız kəndini mühasirəyə alırlar və burada Sadiqi vuran tankın ekipajını öldürürlər, tankın özünü isə ələ keçirirlər. Sonra isə yaxınlıqdakı Kilsə kəndinin üzərinə hücuma keçirlər. Baloğlangil həmin gün ermənilərin yaşadığı bir qəsəbəni və 2 kəndi ələ keçirmişdilər. Qənimət olaraq 1 tank, 1 BMP, 2 iriçaplı top və 100-ə yaxın silah-sursat götürmüşdülər.

Sonradan həmin tankın üzərinə "Sadiq" yazmışdılar.

Ayrılığın sonu yoxmuş

Bizimlə söhbətində o qan-qadalı günləri yaddaşında bir-bir çözələyən şəhid xanımı sonrakı hadisələrə ağlaya-ağlaya belə işıq tutdu:

- Sadiqin ilinə hazırlaşırdım. İl mərasimindən bir gün əvvəl o zaman 14 yaşı olan oğlum Cəsarəti kəndin digər tərəfində yaşayan qohumlardan birini mənə kömək üçün çağırmağa göndərdim. Cəsarət ora gedəndə atışmaya düşüb sağ ayağından yaralanmışdı. Kənd camaatı mənə bildirmədən onu təcili maşınla rayon xəstəxanasına çatdırırlar. Bir müddət sonra uşaqdan nigaran qalıb küçəyə çıxanda qaynım Elmanın gəldiyini gördüm. O dedi ki, qorxma, Cəsarətə heç nə olmayıb, yüngül yaralanıb, hazırlaş xəstəxanaya gedək. Bunu eşidəndə sanki qədəmlərim qırıldı...

Təsəvvür edin ki, palatanın qapısından vəziyyətimi görən Cəsarət özü o halda ola-ola başını qaldırıb məni sakitləşdirməyə çalışdı, dedi ki, ana, heç nəyim yoxdur, narahat olma...

3-4 gün xəstəxanada qaldıqdan sonra evə gəldik. Həmin günlərdə Baloğlan evə gəlmirdi, tutduqları mövqelərdə olurdu. Bir dəfə o gələndə dedim ki, daha burda qalmaq bizim üçün təhlükəlidir, Aidə balacadır, Cəsarət də yaralıdır, bir şey olsa, biz kənddən çıxa bilməyəcəyik. Baloğlan da gördü ki, həqiqətən, pis vəziyyətdəyik, Cəsarətə görə həkimdən kağız aldı və bizi postdan buraxdılar, gəldik Tərtərə. Baloğlan bizi atamgildə qoyub özü döyüşlərə qayıtdı. Bu dövrdə o, sadəcə bir dəfə Müdafiə Nazirliyinə hansısa iş dalınca getmişdi və qayıdanda gəlib bizimlə də görüşdü. Bu, bizim Baloğlanla son görüşümüz oldu... O, bir daha qayıtmadı...

1993-cü il oktyabrın 30-u idi. Bir də gördüm Cəsarətlə Aidə sevincək həyətə qaçdılar ki, atamız gəldi... Tez mən də onların arxasınca çıxdım. Gördüm ki, küçədə bir avtobus dayanıb, qaynatam,

qaynanam və qaynım da onun içərisindədir, amma elə bir haldadırlar ki... Onlar Baloğlanın meyitini gətirmişdilər...

Son döyüş

- Sonradan qaynım Elmandan öyrəndim ki, ermənilər Horadiz yolunu bağladıqları üçün Zəngilan mühasirədə qalır və Baloğlan öz bölüyü ilə Cəbrayıl rayonunun ərazisinə keçib, ermənilərin Zəngilana girməsinin qarşısını almağa çalışır. O, öz əsgərləri ilə birlikdə 1993-cü il oktyabrın 24-dən 25-nə keçən gecə səhər saat 5-ə kimi ermənilərə müvaqimət göstərir. Amma əsgərlərin çoxu şəhid olduğu üçün Baloğlan bir neçə nəfərlə

Araz sahilinə çəkilmək istəyir. Bu zaman ermənilər Baloğlanı və sağ qalan bir neçə əsgəri elə səngərdəcə vururlar.

Həmin vaxt qaynım qərargah rəisinin köməkçisi işlədiyi üçün bu döyüşdən bir az gec xəbər tutur. Əvvəlcə Elmana Baloğlanın öz bölüyü ilə birlikdə İrana keçdiyini söyləyirlər, amma o, bu sözlərə inanmır. Çünki Baloğlan ölərdi, ermənilərin qabağından qaçmazdı. O, həmişə əsgərlərinə deyərmiş ki, bir gülləni mütləq özünüz üçün saxlayın, düşmən əlinə keçməyəsiniz. Odur ki, o, düşmən qabağından heç zaman qaçmazdı... Bundan sonra qardaşı Baloğlanın axtarışına çıxır. O, iki-üç gün Baloğlanı axtarsa da, tapa bilmir. Avqustun 28-də mülki paltar geyinib, İrana gedir. Araz çayının qırağı ilə təxminən 30 kilometr irəliləyəndən sonra Cəbrayıl rayonunun ərazisinə keçir. Cəbrayılın bir neçə kəndini keçib, saat 11 radələrində Baloğlangilin döyüşdüyü əraziyə çatır. Uzaqdan baxanda bir neçə meyit görür. Düşünür ki, yəqin Baloğlanın da cəsədi orada olar. Sürünə-sürünə meyitlərin 100 metrliyinə qədər gedib çatır. Buradan səngərdə vurulan qardaşının cəsədini aydın görür. Baxır ki, bir neçə erməni meyitlərin yanında dayanıb, söhbət edir. Qaynım üzünü göyə tutub deyir ki, ay Allah, ermənilərin gözünü bağla, qardaşımın meyitini götürüb aparım. Bu vaxt yolda onların olduğu istiqamətə bir maşın gəldiyini görürlər və ermənilərin hamısı həmin maşına tərəf irəliləyir. Getdikcə ətrafı duman bürüməsini fürsət bilən Elman Baloğlanın cəsədini cəld götürüb, həmin yerdən uzaqlaşır. Çətinliklə də olsa, 3 kilometr yol qət edib, Cəbrayılın Dərzili kəndinə çatır.

Elman danışır ki, "elə bil qardaşımın dirisini tapmışdım, yolboyu onunla söhbət edə-edə gəlirdim... Təsəvvür edin ki, cəmi 50-55 kiloluq bir gənc özündən iki dəfə ağır olan Baloğlanın meyitini 3 gün acsusuz daşıyıb gətirmişdi. O, Dərzili kəndində bir çalada Baloğlanın meyitini gizlədərək üstünü qurumuş otlarla örtür. Sonra özünü sərhəd bölüyümüzün əsgərlərinə yetirir. Komandirin ona qoşduğu əsgərlərlə birlikdə geri qayıdıb, Baloğlanın meyitini götürür. Əvvəlcə istəyir ki, qardaşının cəsədini aparıb Sadiqin yanında dəfn etsin, amma görür ki, bu mümkün deyil. Sonra o, Baloğlanın cəsədini Azərbaycana gətirir.

Dərd yükü

- Sadiqin və Baloğlanın şəhid olmaları mənim də əllərimi bu dünyadan üzdü. Düz 10 il yataq xəstəsi oldum. Astma xəstəliyinə tutulmuşdum, ürəyim qidalanmadan dayanmışdı... Nə qədər müalicə olunsam da, faydası yox idi... Xəstəliyimin əsəblə bağlı olduğu bilinəndən sonra müalicə aldım. İndi nisbətən yaxşıyam...

Zəngilanın, torpaqlarımızın işğaldan azad edildiyini eşidəndə sevincimdən ağladım. Elə can atırdım ki, gedib Sadiqin məzarını ziyarət edim. Övladlarımla birlikdə Zəngilana yollandıq, amma Cəbrayılda Baloğlanın şəhid olduğu yerdən o yana getməyə taqətim olmadı. 30 illik ayrılıqdan sonra körpə balamla görüşməyə özümdə güc tapa bilmədim... Ürəyim qan ağlaya-ağlaya geri döndüm... Bilirsiniz, bu necə dözülməz əzabdır, ağrıacıdır... İndi hər gün Allaha yalvarıram ki, mənə bir az qüvvət versin, Sadiqin uyuduğu torpağa gedə bilim, heç olmazsa bircə dəfə məzarda da olsa, nakam balamın boyunu oxşayım... Atasının - Baloğlanın yerinə də...

Bu, bir şəhid anasının, şəhid xanımının sözlə ifadəsi çətin olan faciəvi taleyi idi. Zalım fələk gənc yaşında Adikə xanımın övladını, həyat yoldaşını əlindən alaraq ona bu həyatda yaşanacaq ən ağır zərbəni vurub. Bu dərd gənc yaşında onun belini büküb, saçlarını ağardıb, xəstəliyə salıb, ruhunu öldürüb...

Adikə xanımı bu dünyada yeganə yaşadan qüvvə övladları Cəcarətlə Aidənin varlığı, tək təsəllisi isə oğlu Sadiq və həyat yoldaşı Baloğlan Süleymanovun vətən uğrunda şəhid olmaları olub...

Birinci Qarabağ müharibəsində döyüşlərdə göstərdiyi saysız qəhrəmanlıqları ilə torpaqlarımızı cəsurluqla müdafiə edən Baloğlan Süleymanov kimi igidlərimizin sayəsində indi bu Vətən bütövdür. Elə bu uğurda qurban gedən bütün şəhidlərimizin, eləcə də 9 yaşlı Sadiq və atası cəsur tankçı və kəşfiyyatçı "Azərbaycan Bayrağı" ordenli Baloğlan Süleymanovun da ruhu şaddır.

Yasəmən MUSAYEVA,
"Azərbaycan"